



*Araştırma Makalesi • Research Article*

**Türkiye’de Bireylerin Oy Verme Davranışlarının Mekânsal Faktörler Açısından Değişimi**

*The Change of Voting Behavior of Individuals in Turkey in Terms of Spatial Factors*

İkram Bağcı \*

**Öz:** Bu çalışmada Türkiye’deki sağ ve sol seçmenlerin mekânsal/coğrafi konumlarına ve ideolojilerine göre seçimlerde tercihlerinin değişip değişmeme durumları ele alınmış ve 2023 seçimleri sonrasında inanç bazında başörtüsünün tekrar sorun olup olmayacağı değerlendirilmiştir. Ülkemizde büyükşehirlerde ve kırsal yerleşim yerlerinde yaşayan sağ ve sol partilere oy veren seçmenlerin seçimlerdeki tercihleri birbirlerinden farklılık göstermektedir. Bu farklılığı etkileyen faktörlerin başında ideolojik bakış açısının yanında sosyolojik olarak yaşanan yerin mekânsal ve kültürel yapısının da etkili olduğu dile getirilebilir. Çalışmada oy verme davranışını etkileyen sosyolojik ve ideolojik yaklaşımların teorik içeriği Türkiye nezdinde ele alınmış, sağ ve sol adresli partilerin hâkim olduğu iki farklı büyükşehir ile iki farklı ilçede 120 seçmenle mülakat yapılmıştır. Elde edilen veriler karşılaştırmalı analiz yöntemiyle irdelenmiştir. Uygulama sonucunda kırsal kesimde yaşayan seçmenlerin büyükşehirlerdeki seçmenlere göre seçimlerde yakın durdukları partiyi değiştirme eğilimi daha esnek-geçişken olduğu görülmüştür. Bu geçişkenlik sağ/muhafazakâr seçmenler nezdinde daha belirgin sol/seküler seçmenler nezdinde geçişkenliğin daha katı olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık büyükşehirdeki seçmenlerin oy verme anlamında seçimlerde tercihlerinin pek değişmediği, parti aidiyetinin kırsal kesimlerdeki seçmenlere göre daha belirgin olduğu tespit edilmiştir. Kırsal kesimde yaşayan seçmenlerin çoğunluğu ise başörtüsü yasağının artık gündeme gelmeyeceğini düşünürken kent merkezlerinde yaşayan seçmenlerin aynı konuda yasak taraftarı bir tutum sergiledikleri görülmüştür. Çalışma için İstanbul medeniyet Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan 14.09.2022/98 tarih ve sayılı etik kurul izni alınmıştır.

**Anahtar kelimeler:** Oy verme, Seçmen Davranışı/İdeoloji, Partizanlık/Merkez-Çevre

**Abstract:** In this study, whether the preferences of right and left voters in Turkey have changed in the elections according to their spatial /geographical location and ideology have been considered and whether the hijab will be a problem again on the basis of faith after the 2023 elections has been evaluated. In Turkey, the preferences of voters living in metropolitan cities and rural settlements who vote for right-wing and left-wing parties differ from each other in elections. At the beginning of the factors affecting this difference, it can be stated that in addition to

\* Dr, Siyaset Bilimci. (Bağımsız araştırmacı)

Orcid No:0000-0002-7044-7022. [bagcikram@gmail.com](mailto:bagcikram@gmail.com).

**Cite as/ Atıf:** Bağcı, İ. (2023). Türkiye’de bireylerin oy verme davranışlarının mekânsal faktörler açısından değişimi.

*Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 19-33. <http://dx.doi.org/10.18506/anemon.1231664>.

**Received/Geliş:** 09 January/Ocak 2023

**Accepted/Kabul:** 19 April/Nisan 2023

**Published/Yayın:** 30 April/Nisan 2023

the ideological point of view, the spatial and cultural structure of the place where we live sociologically is also effective. In the study, the theoretical content of sociological and ideological approaches affecting voting behavior was discussed in Turkey, and interviews were conducted with 120 people in two different metropolitan areas and two different districts, dominated by right-wing and left-wing parties. The obtained data were examined by comparative analysis method. As a result of the application, it has been seen that voters living in rural areas have a more flexible-transitional tendency to change the party they stand close to in elections compared to voters in metropolitan cities. While this transitivity is more pronounced among right/conservative voters, it has been determined that the transitivity is more strict among left/secular voters. On the other hand, it has been found that the party affiliation of voters in metropolitan cities, where there is not much change in their preferences in different elections in terms of party, is more pronounced than voters in rural areas. While the majority of voters living in rural areas think that the issue of faith and headscarf will no longer be on the agenda, it has been observed that voters living in urban centers have a stricter attitude. Ethics committee approval, dated 14.09.2022/98 was obtained from İstanbul Medeniyet University Social and Human Sciences Research and Publication Ethics Committee for study.

**Keywords:** Voting, Electoral Behavior/Ideology, Partisanship/Centre-Periphery.

## Giriş

Türkiye’de siyasetin günümüzdeki cepheleşmesini klasikleşmiş ama en iyi şekilde ele alan Mardin’in merkez çevre kuramı (1973) Osmanlı’dan günümüze gelen siyasal grupların ve konumlandıkları yerin özellikleri ile beraber anlatılmasını sağlamıştır. Tarihsel süreçten günümüze gelecek olursak sağ ve sol partilerin merkez ve çevre kuramında hangisinin merkezde hangisinin çevrede olmasından ziyade bu partilerin Türkiye’de seçmenler nezdinde coğrafi olarak kendi seçmenlerini ne kadar tutabildiği hususu üzerine eğilmek istenilmektedir. Merkez-çevre kuramı ile sosyal ve siyasal kültürde dile getirilen kutuplaşmalar ve sonrasında ortaya çıkan ayrışmalar, oy verme davranışlarında siyasal partiler nezdinde de kendini göstermiştir.

Evans’ın (1999: 255) da belirttiği gibi toplumsal ayrışmaların ve tutumların oy vermeye etkisi yadsınmamakta bu ayrışmalar ve tutumlar din, etnisite, ekonomik seviye vb. faktörlere dayanabilmektedir. Benzer şekilde, Kalaycıoğlu (2012: 7) çalışmasında Türkiye’de seçmenlerin oy verme davranışındaki motivasyonu sağlayan unsurları üçe ayırır ve bunların siyasi ideoloji, siyasi sosyalleşme ve ekonomik tatmin olduğunu belirtir. Referandum sonuçlarını bu hususlar açısından “*kültürkampflara*” ayırarak analiz eden Kalaycıoğlu, dindar ve laik kesimlerin seçmen nezdinde ayrıldığını ve bu durumun referandum sonuçlarına yansıdığını da belirtir. Siyasi ideoloji bireylerin oy verme davranışında belirleyici bir rol oynarken ideolojisine yakın sosyolojik gruplar içinde olan bireylerin zamanla farklı siyasal partilere yönelebileme ihtimali de ortaya çıkmıştır. Bu duruma sosyolojik model bir açıklama getirememiş (Ünal, 2016: 100) oy verme davranışının analizinde ideoloji tek başına açıklayıcı bir unsur olmaktan çıkarak diğer etmenlerin varlığını hesaba katmak da önemli hale gelmiştir. Ekonomi diğer önemli faktörler içerisinde belirleyici bir etken olarak karşımıza çıkarken (Erdoğan, 2013:28) seçmenlerin sandıkta partilerin ekonomik performanslarını değerlendikleri görülmektedir (Armutçu ve Tan, 2021).

Ekonomik göstergelerin önemine rağmen Powell’ün (1993) belirttiği gibi büyüme, enflasyon ve işsizlik gibi ekonomik faktörler görevdeki hükümetin popülerliğini her zaman doğrudan olumsuz etkilemeyebilir. Bu doğrultuda, çalışmanın temel araştırma sorusu, ekonomik göstergelerin yanında coğrafi konumun veya kırsal/ kentsel yerleşimlerin oy verme davranışı üzerindeki etkisinin olup olmadığı ve varsa bu etkinin ne derecede olduğudur?

Kırsal ve kentsel mekâna göre seçmenlerin oy kullanma durumunu Güney Kore’de ele alan bir çalışmada (Mo vd., 1991) kırsal kesimde olan bireylerin ancak dışardan bir baskı olursa oy kullanma oranının artacağını ve buna karşılık kentlerde ise oy kullanma oranının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Siegfried’in (1913) Batı Fransa’nın farklı yerleşimlerinde coğrafi konumun siyasal partilere oy vermede etkisini ele aldığı çalışma bu alanda yapılan ilk çalışmalardan olsa da alanı daha da derinleştirecek çalışmaların hala gerçekleşmediği görülmektedir. Özellikle coğrafi konumun ve dolayısıyla kültürün de farklı olacağı yerlerde ekonominin temel olduğu rasyonel seçim kuramlarından

daha çok ele alınması gereken başka kuramların olduğu da dile getirilebilir. Ayrıca, seçmenlerin demografik özelliklerinin yanında sosyal ve kültürel özelliklerinin de siyasal alanda parti seçiminde oy verme davranışına yansdığı görülmektedir. Bu durum bir ülkede bölgeden bölgeye ve hatta şehirden şehire değişiklik gösterebileceği gibi bir şehir içinde yer alan mahallelerde ve ilçelerde de farklılık arz edebilmektedir. Bu farklılıklara sebep olan faktörler ekonomi, partiye sadakat, liderin durumu veya karizması, partinin hizmetlerinin yanında partiye karşı duyulan kültürel, dini ve ideolojik yakınlığın etkisi olarak da bilinmektedir.

Son zamanlarda Dünya’da ve özelde Türkiye’de ekonomik göstergelerle seçmenlerin oy kullanma tercihlerini ele alan çalışmaların varlığı popüler hale gelse de bu durumun arka planında sosyal, kültürel ve ideolojik etmenlerin varlığının azaldığını söylemek gerçekçi durmamaktadır. Bu durum Türkiye gibi siyasal kültürde ayrılmış ülkeler için hala geçerli bir vaka olarak dururken ekonomi dahil diğer etmenlerin seçmenler üzerinde etkisinin olmadığını da söylemek yersiz olacaktır.

Bu çalışmada ele alınan temel konu sağ ve sol menşeli siyasal partilere oy veren seçmenlerin siyasal seçimlerde kırsal veya kentsel konumlarına göre kendi partilerine olan bağlılığının değişip değişmediğidir. Çalışmada, kırsal kesimlerde sağ-sol seçmenlerin yaşadığı yerler genellikle ideolojik veya kültürel kutuplaşmadan fazla etkilenmeyen yerler olduğu için oy vermede geçişkenlik veya esnekliğin katı olmadığı varsayılmıştır. Kentlerde ise kültürel ve ideolojik kutuplaşmanın hissedilebilir bir düzeyde olduğunda dolayı seçmenlerin partilerine olan bağlılığının daha katı olabileceği öngörülmüştür. Bunun yanında başörtüsü meselesinin 2023 genel seçimleri sonrasında tekrardan sorun olup olmayacağı seçmen görüşleri ile ele alınmış ve seçmenlerin görüşlerine dayalı olarak ön görüde bulunmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada, karşılaştırmalı analiz yöntemi uygulanmıştır. Kırsal ve kentsel mekanların sağ-sol partilere verilen destek üzerindeki etkisi araştırılırken karşılaştırmalı analiz yöntemi ayrıntılı ve detaylı bilgi sunduğu ve farklılıklar ile benzerliklerin tespitine olanak tanıdığı için tercih edilmiştir. Örneklem olarak Ankara ve Kahramanmaraş olmak üzere iki farklı il merkezinde ve iki ilin farklı ideolojilerde seçmenlerinin olduğu belirlenen ilçelerde yapılmıştır. İl ve ilçelerde farklı partilerin birinci geldiği yerler tercih edilerek farklı ideolojilerin karşılaştırmaya dahil edilmesi hedeflenmiştir. Bu iki ilde ve ilçelerinde sağ ve sol seçmenlerin çoğunlukta olduğu ilçelerin ve mahallelerin kolay tespit edilebilir olması araştırma için bu iki ili önemli kılmıştır. Bir önceki 2018 genel seçim sonuçlarına göre bu durum çok belirgin olarak karşımızda durmaktadır. İl merkezleri “merkez olarak”, ilçeler “çevre” olarak çalışmada yer almıştır. Çalışma için toplamda 120 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın tamamlandığı zaman itibarıyla millet ittifakının cumhurbaşkanı adayının belli olmadığını ve CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun başörtüsü meselesini çözmeye adına yasa yapalım teklifine karşılık Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın başörtüsü meselesine aileyi de güçlendiren bir anayasa yapalım teklifi ile cevap verdiğini, çalışma süresince bu durumun bir karara bağlanmadığını buraya not düşmek isterim. Katılımcılarla yapılan mülakatlarda da bu iki durumun belirsizliği üzerinden görüşlerin elde edildiğini, verilerle beraber yapılan analizlerin 10 ilimizde yaşanan deprem felaketinden öncesine ait olduğunu da dile getirmek yerinde olacaktır.

Veriler açısından genel olarak 2023 seçimlerine giden sürece baktığımızda sağ ve sol seçmenlerin dini özgürlükler, laiklik ve ekonomi gibi alanlarda ortak sorunlarının olduğu görülürken siyasal parti tercihlerinin de yine kentsel ve kırsal faktörlere göre değişiklik arz ettiği belirlenmiştir. Kırsal alanlarda yaşayan sağ seçmenlerin bir önceki seçime göre siyasal tercihlerinde değişme eğilimleri görülürken bu durumun kentlerde yaşayan sağ seçmenlerde daha az olduğu belirlenmiştir. Sol seçmenlerde ise hem kırsal hem de kentlerde yaşayanların bir önceki seçime göre oy verme eğiliminin çok değişmediği görülmektedir, yani kayma yaşanmadığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan, kentlerde yaşayan sağ seçmenler ekonomik faktörleri göz önünde bulundursa da daha çok ideolojik ve sosyolojik faktörlerin etkisi ile parti değişimini çok tercih etmediği ama buna karşılık kırsal kesimlerde yaşayan sağ seçmenlerin ideolojik ve sosyolojik faktörlerden ziyade ekonomik faktörleri ön plana koyduğu dile getirilebilir. Sol seçmenlerin ise hem kırsal hem de kentsel mekanlarda yaşayanlarının ekonominin kötü

olduğunu dile getirmesi ile beraber iktidar olma motivasyonlarının bir önceki seçime göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

### 1. Sosyolojik ve sosyo-psikolojik (ideolojik) yaklaşım

Bireylerin sosyo-ekonomik ve kültürel alan olarak içinde bulunduğu çevrenin birey üzerindeki etkisine odaklanan *sosyolojik yaklaşımla*, seçmenlerin kendine yakın bulduğu siyasal adrese yönelmesini ele alan *ideolojik yaklaşım*, Türkiye genelinde seçmenleri en çok etkileyen yaklaşımlar olarak görülebilir. Sosyolojik ve ideolojik yaklaşım, bireyin çevresinden, ailesinden, arkadaşlarından, inancından, eğitim aldığı okul ve kitle iletişim araçlarından belli oranda etkilenebilme gibi bazı ortak özelliklere sahiptir. Çünkü bir bireyin toplumsal manada sosyalleşmesinin yanında siyasal sosyalleşmesini sağlayan bu faktörler, aynı zamanda bireyin siyasal partilere oy verme yönelimini de etkilemektedir (Beren, 2013: 193-194).

Seçmen davranışlarının incelenmesinde ilk akademik çalışmayı yaptığı öne sürülen Lazerfeld ve arkadaşları (1962), sosyolojik yaklaşımın temel noktası olarak oy verme davranışının bir grup deneyimi olduğunu iddia etmişlerdir. Bireyin çevresinde yer aldığı insanlardan başlayarak kanaat önderlerine kadar olan yelpazede bireyin hangi siyasal partiye oy vereceği çevresindeki gruplar tarafından belirlenmiş ve bu durum birey tarafından kabullenilmiştir. Bu kabullenme sürecinde bireyin yaşadığı coğrafi mekân, sosyal ve ekonomik statü, dini unsurlar ve ortak bir şekilde oluşturulan diğer faktörler söz konusudur. Bu yapıya ters düşmeme esasına dayanan sosyolojik yaklaşımın birey-parti ilişkisinden ziyade toplum-parti çerçevesince ilişki kurduğu görülmektedir. Bu yapı içerisinde din faktörü ile beraber siyasal ideoloji veya partizanlık durumu da ele alınıp değerlendirmeler yapılabilir. Bu yaklaşımların önceliği bireylerin rasyonel kararlardan veya değer ve tutumlardan ziyade statü, dini inanç ve yaşanan coğrafyanın birey üzerindeki etkisinin derecesini belirlemektir. Kolektif bir yapı içinde yer alan bireyin, grubun yaklaşımlarına ve kararlarına ters düşme olasılığı çok az iken genellikle çoğunluğun grup kararı ile hareket ettiği ve gönüllü olduğu görülmektedir (Kalender, 2005: 52).

Sosyolojik yaklaşım içerik itibarıyla sınıf temelli grupların siyasal partilere olan yakınlık-uzaklık algısı üzerinden ele alınması gerekiyor olsa da Türkiye’de sınıf temelli toplumdaki ziyade daha çok siyasal kültür farklılıklarından oluşan zıt grupların varlığı, sosyolojik yaklaşımı bu şekilde ele almayı gerekli kılmaktadır. Bazı sosyal bilimciler sosyolojik yaklaşımdan bağımsız olarak, ideolojik veya sosyo psikolojik yaklaşım adı altında bireyin herhangi bir siyasi partiye olan bağlılık sürecini değerlendirmişlerdir. Parti kimliğine, bireyin küçüklüğünden itibaren siyasal anlamda bir partiye olan bağlılığı ve sadakati olma ihtimali olarak yaklaşan bu kuram, aslen aile ve çevredeki insanlardan gelen yönlendirme nedeniyle bireyi oy vermede etki altında tutmaktadır (Temizel, 2012). Bu nedenle bireyler, siyasal süreçlere ve bilgilere hâkim olmasa da olaylara bakış açısı kendi ideoloji çerçevesince olacağı için birçok gelişmeyi anlamlandırma ve yorumlamada kendisinin etki altında kaldığını fark edemeyecektir.

Sosyolojik kuramla iç içe olabilen ve bir siyasal partiye bağımlılığı dile getiren sosyo psikolojik yaklaşım, ülkemizde farklı partilerin seçmenlerinde görülebilen bir durum iken Uysal ve Topak’ın da (2010: 60) belirttiği gibi ülkemizdeki siyasi liderlerin sağ-sol fark etmeden çoğunun kendi aileleri ile aynı ideolojik paralelde yetiştiklerini dile getirmiştir. Seçmenlerin bir toplumda siyasal partilere oy vermesine sebep olan faktörlerin ülkemiz nezdinde farklı nedenleri bulunurken bu çalışmada sadece sosyolojik ve ideolojik yaklaşımın ele alınmasının haklı bir gerekçesi olduğu dile getirilebilir.

### 2. İlgili çalışmalar

Türkiye’de daha çok ekonomik verileri dikkate aldığımız rasyonel tercih kuramı ile bağlantılı olan ve oy vermeye etki eden çalışmalar tercih edilmiş olsa da bu durumu arka planda etkileyen sosyal ve ideolojik etmenlerde bulunmaktadır. Ekonomik veriler iyi veya kötü olsa da hiçbir şekilde sağ veya sol partileri tercih etmeyecek olan belli bir seçmen kitlesinin varlığından bahsetmek gerekmektedir. Bu durumu etkileyen unsur kimi zaman lider iken kimi zaman parti kimliği kimi zaman da bireyin sahip çıktığı farklı bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Oy verme geçişlerini etkileyen propaganda, medya ve seçim vaatleri gibi etmenler ise tespit edilebilir veriler açısından şüphesiz önemli sonuçlar

bulundurmakta ve Türkiye’de seçmen kitlesinin sosyal ve psikolojik bakış açılarını belirlemede siyasal parti temsilcilerine ve sosyal bilimcilere yol gösterici durmaktadır.

Bu çalışma, mekânsal çevrelerin insanların siyasal tutumlarına olan etkisini ön plana koymaya çalışırken dünya genelinde buna benzer bazı araştırma laboratuvarlarının da varlığı dikkat çekmektedir. ‘The Neighbourhood Revisited: Spatial Polarization and Social Cohesion in Sweden’ adlı çalışmada da mekânsal farklılığın beraberinde mekânsal kutuplaşmaya ve davranışlara olan yansımaya odaklandığı görülmekte ve sosyalleşmeden kimlik oluşumuna kadar mahallelerin etkisine değinilmektedir (Erdoğan, Uyan Semerci, 2022: 104). Mahallelerin bir arada yaşamaya ve sosyal açıdan kutuplaşmaya yönelik etkin bir faktör olduğunu belirten çalışmada günümüzde Türkiye içinde yer alan mahallelerin de bireylere ve topluma olan etkisini ele almayı gerektirdiği görülmektedir.

Tan ve Baydaş (2017) tarafından yapılan çalışmada seçmen özelliklerinin oy verme davranışına olan katkısı ele alınmış seçmenlerin yaş, cinsiyet, meslek ve eğitim gibi değişkenlerin üzerinde durulmuştur. Araştırmada seçmen yaşlarının partilere olan sadakat düzeyleri ile bir bağlantısı kurulamamış, seçmenlerin en çok partilerin yaptığı hizmetlere baktığı dile getirilmiştir. Eğitim durumu ile siyasal partilerde aranan özelliklerde anlamlı ilişkinin tespit edildiği çalışmada yüksek eğitim almış (master-doktora) seçmenlerin yanında memur ve öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun partinin dünya görüşüne ve parti programlarına baktığı dile getirilirken buradaki dünya görüşünün ideolojik mi yoksa sosyo-kültürel bir anlam taşıyıp taşımadığı belirtilmemiştir. Baltacı (2012) ise seçmenlerin seçim esnasında yapılan propagandalardan etkilendiğini dile getirirse de bu kesimin seçmen sayısının yarısından daha az olduğunu belirtmiştir. Bu durum aslen Türkiye’de seçimlere az bir süre kala seçmenlerin çoğunluğunun kararını vermiş olduğunu gösterirken partilerin yaptığı propagandaların seçmenlerin kararsız kesimlerini belli bir düzeyde etkilediğini göstermektedir.

Özellikle seçim atmosferinde medya faktörünün seçmenler üzerinde etkisinin oldukça fazla olduğu ortaya çıkarken seçmenlerin çoğunluğunun anket ve araştırma firmalarından, yüz yüze görüşmelerden, radyo, gazete ve internetten, afiş ve resimlerin yanında açık havalarda yapılan etkinliklerden etkilenmediği ortaya konulmuştur (Baltacı, 2012: 118-121). Buna karşın bu siyasal propagandalardan etkilenen belli bir seçmen kitlesinin bulunması bu siyasal propaganda araçlarını tamamen önemsiz kılmazken seçim öncesi kararını çoktan veren seçmenlerin verdiği kararlarda net olmalarının nedeni ise belirtilmemiştir. Kesin kararını vermiş bu seçmen kitlesinin ideolojik veya sosyolojik açıdan etkilenip etkilenmediğinin üzerinde durulması gerekmektedir.

2023 seçimlerinde oy kullanacak gençlerin oy verme davranışlarına etki eden faktörleri, sosyolojik, sosyo psikolojik ve rasyonel açıdan ele alan bir çalışmada ise elde edilen bulgular gençlerin daha çok sosyal medyanın etkisinde kaldıklarını, buna rağmen sosyolojik ve sosyo psikolojik etkilerden çok da uzaklaşmadıklarını göstermektedir. Araştırmada gençler üzerinde oy verme davranışında sosyal medyanın oy vermede etkisinin olmadığı, referans grubu dediğimiz çevredeki grupların gençler üzerinde sosyo ve psikolojik olarak etkin olduğu ama rasyonel seçim açısından etkisinin bulunmadığı belirlenmiştir (Öztürk Küçük ve Toklu, 2020: 4564). Bu durum gençlerin teknolojik anlamda sosyal medya ve türevlerini kullanmaya ne kadar eğilimli olurlarsa olsunlar büyük oranda aile ve çevresindeki insanların etkisinde olduğunu, oy verme davranışında sosyolojik ve ideolojik etmenlerin gençler üzerinde de hakimiyetinin devam ettiğini göstermektedir.

Türkiye’de eğitim seviyesi düşük olan bireylerin oy verme açısından sandığa daha çok gitme eğilimi gösterdikleri görülürken geleneksel olmayan yollarla siyasal protesto (eylem, boykot vb.) yapanların eğitim seviyelerinin ise daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum Türkiye’de sosyo ekonomik seviyesi daha düşük olanların iktisadi kaygılar nedeniyle oy vermeye daha çok katıldıklarını gösterebilir (Russell, 2016: 460). Bu bulguya rağmen seçmenlerin eğitim ve iktisadi anlamda düşük profildeki olanlarının sadece iktisadi kaygılar nedeniyle oy vermeye gitmelerinin yanında bu grubun sosyo kültürel anlamda siyasal olarak oy verme davranışındaki tercihlerinin nedenleri de ele alınmalıdır.

Yapılan başka bir çalışmada ise (Polat ve Külter, 2008: 19-21) gençlerin siyasal parti liderlerinde bulunmasını istedikleri özellikler içerisinde ilk üçten sonra gelen ikinci önemliler

kategorisinde liderin toplumun değerlerine saygılı olması gerekliliği görülürken bu değerlerin hangi değerler olduğu belirtilmemiştir. Toplumumuzda seküler ve muhafazakâr değerlerin varlığının yanında farklı değerler de yer alırken bu değerlerden hangisinin gençler tarafından daha yüksek oranda kabul edilebilir olduğunu araştırmak yerinde olabilir. Aynı araştırmada gençlerin liderlerde dini söylem ve dindarlıkla ilgili bulguların ortalamanın altında bir değerde olması toplumsal değerlere saygılı olma bulgusunu daha da ayrıntılı ele almayı gerektirmektedir. Din ile beraber dindar bir liderin varlığı toplumsal açıdan kutuplaşmaya neden olup olamayacağı tartışılabilir.

Seçmenlerin cinsiyetlerinin, eğitimlerinin ve aile yanında yaşayıp yaşamadıklarının siyasal parti tercihlerine olan etkisinin ele alındığı bir çalışmada seçmenlerin genel olarak siyasal parti seçimlerinde aileleri ile büyük oranda benzerlik gösterdikleri tespit edilmiştir. Yaş bakımından ele alındığında 25 yaşının altındaki bireylerin ailelerden en çok etkilenen kesim oldukları görülürken bir işte çalışan bireylerin çalışmayanlara göre aileden daha fazla etkilendikleri belirlenmiştir (Aydın ve Özbek, 2004: 162-165).

2000 yılında yapılan (Akgün, 2000: 86- 89) bir araştırmada Türkiye’de seçmenlerin oy vermede siyasal partiye olan bağlılığın devam ettiği görülürken yine oy vermeyi etkileyen en önemli faktörlerden birinin de ideolojik faktörler olduğu görülmektedir. Buna paralel olarak Türkiye’de seçmenlerin İslamcı ve laik olarak ayrıldıklarını belirten araştırmada sağ partilere oy verenlerin kendilerini İslamcı ve milliyetçi olarak belirttikleri tespit edilirken laik seçmenlerin de sol partilere oy verdikleri görülmüştür. Kentsel ve kırsal yerleşim yerleri açısından ele alınan araştırma verilerinde ise sol partileri tercih edenlerin genellikle kentlerde yer aldığı görülürken kırsal alanlarda bu oran yarı yarıya düşmektedir. Kentlerde de hem sol ve hem de sağ partilerin varlığı bilinirken kırsal kesimlerde sağ partilerin hâkim olduğu belirlenmiştir. Sağ seçmenlerin %90’nının o dönem itibariyle sağ partilere oy vermesine karşılık sol seçmenlerin de %85’inin oylarını sol partilere vermesi, o dönemde seçmenlerin oy vermede ideolojik yaklaşımının etkisi altında olduklarını ve geriye kalan diğer oranların ise ekonomik etmenlerden dolayı geçişken veya değişken oy oranları olduğunu göstermektedir.

### 3. Yöntem

Çalışmanın temel araştırma sorusu, coğrafi konum veya kırsal/ kentsel yerleşimlerin oy verme davranışı üzerindeki etkisinin ne olduğudur? Bu kapsamda, karşılaştırmalı analiz yöntemi aracılığıyla araştırma sorusunu cevaplanması hedeflenmiştir. Çalışmada, karşılaştırmalı analiz için kullanılacak veriler, nitel bir veri toplama tekniği olarak mülakat-görüşmelerle elde edilmiştir. Önceden hazırlanmış sorular çerçevesince katılımcılara sorulan soruların görüşmeci tarafından kayıt altına alınması ile yapılan bu teknikte (Daşdemir, 2016: 96) katılımcılarla yapılan yüz yüze iletişimde kişilerin görüşlerinin yanında beden dili, jest ve mimikleri ile katılımcının sözlerinin analizine odaklanılması gerekmektedir. Katılımcılara hazırlanan sorular görüşme formu veya kılavuzu adlı bir metinle araştırma konusuna uygun bir şekilde düzenlenmiş ardışık sorularla donatılmış, görüşme esnasında dikkati dağıtmaması ve değerlendirmelerin sonradan da yapılabilmesi adına bireysel görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılmıştır (Karasar, 2013: 169-172) ve her soru için katılımcının düşünmesine, karşılaştırma yapmasına ve değerlendirmelerle görüşlerini açıkça ifade etmesine yönelik bir plan çizilmiştir. Görüşme esnasında katılımcılara soru türü olarak görüş ve tutum soruları sorulmuştur. Görüş soruları daha çok katılımcının cevaplarının tutarlılığına yönelik sorulardan oluşurken tutum sorular katılımcıların elde ettiği ve yeri geldiğinde kullandığını gösteren bilgi içerikli sorular olarak düzenlenmiş ve katılımcının isteğine bağlı olarak cevaplanması istenmiştir (Gökçe, 1999: 107-108). Çalışma için İstanbul medeniyet Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan 14.09.2022/98 tarih ve sayılı etik kurul izni alınmıştır. Araştırma verileri için ise saha çalışması 1.10.2022-30.10.2022 tarihleri arasında yapılmıştır.

#### 3.1. Veri Toplama Araçları

Çalışma, Ankara ve Kahramanmaraş olmak üzere iki farklı il merkezinde ve iki ilin farklı ideolojilerde seçmenlerinin olduğu belirlenen ilçelerinde yapılmıştır. Bu iki ilde ve ilçelerinde sağ ve sol seçmenlerin çoğunlukta olduğu ilçelerin ve mahallerin kolay tespit edilebilir olması araştırma için bu iki ili önemli kılmıştır. Bir önceki 2018 genel seçim sonuçlarına göre bu durum çok belirgin olarak

karşımızda durmaktadır. Çalışma için toplamda 120 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların il ve ilçelerde yer almasının yanında sayısal açıdan dengeli bir dağılım yapılmasına özen gösterilmiştir. Bu nedenle her iki il merkezinde 30'ar kişiden toplamda 60 kişinin görüşleri ele alınırken her ilde belirlenen iki ilçeden de 30'ar kişi ile görüşmeler yapılmış ve böylece katılımcıların 60'ının il merkezlerinde 60'ının da ilçe merkezlerinden olmasına dikkat edilmiştir. Hem kırsal hem de il merkezindeki görüşülen bireylere 6 sorudan oluşan görüşme formu verilmiş sorulara gönüllülük ilkesi çerçevesince cevap verebilecekleri dile getirilmiştir. Çalışmaya katılan 120 kişi olduğu göz önüne alındığında, çalışmanın genellenebilirliği çalışmanın limitini oluşturmaktadır. Bu açıdan bulguların bundan sonraki çalışmalarla desteklenmesi gerekmektedir.

### 3.2. Verilerin analizi

Katılımcılarla görüşme esnasında yapılan kayıtların sonradan dinlenerek ekleme veya yorumlama yapılmadan bir metne aktarılması ile başlanan verilerin analizinde bireylerin eğitim, sosyo-ekonomik durumu ve sahip olduğu dünya görüşüne (ideoloji vb.) göre sınıflama yoluna gidilmiştir. Sistematiğe ve ardışık olarak hazırlanan sorulara verilen cevaplar katılımcılara sorulan ara sorularla açıklanmaya teşvik edilmiş ve katılımcıların yorumlarının sınaması sağlanmıştır. Çalışma için bireylerin sağ ve sol partilere yakınlığının dile getirilmesi istenmiş ve bu duruma gönüllü olarak cevap verdikten sonra diğer sorulara geçilmiştir. Sağ partiye oy verdikleri anlaşılan il merkezindeki 30 kişi ile beraber yine sağ partilere oy verdiklerini dile getiren kırsal kesimdeki 30 kişiye görüşme soruları sorulmuş aynı uygulama il merkezi ve kırsal kesim olmak üzere sol partilere oy verdiğini belirten 60 kişiye de yapılmıştır.

### 3.3. Veriler ve verilerin analizi

Ankara ve Kahramanmaraş il ve ilçe merkezlerine yakın olan kasaba ve beldelerde toplam 120 bireyle görüşme yapılmıştır. Katılımcılar “merkez ve çevre” ve ideolojik olarak “sağ ve sol” partilere oy verenler olarak gruplandırılmıştır. Daha sonra katılımcıların 2018 Genel Seçimlerinde oy verdikleri partiler ile 2023 Genel Seçimlerinde oy verecekleri partiler arasında “değişiklik”, “belirsizlik” veya “kaymalar” olup olmadığının araştırılması amaçlanmıştır. Yapılan görüşmelerde sosyo- ekonomik düzeyleri farklı bireylerin yanında farklı siyasal partilere oy veren insanların görüşleri ve bu sınıflama içerisinde eğitim düzeyleri ile beraber gelir düzeyleri de sınıflandırılarak değerlendirmelere gidilmiştir. Hem kırsal kesimde hem de şehir merkezlerinde farklı siyasal partilere oy verenlerin görüşleri çoğunluğu temsil edecek şekilde seçilmiş ve ele alınmıştır. Burada bütün bireylerle yapılan görüşmelerin tamamı verilere konmasa da analizlerde bireylerin kişisel bazda çoğunluğunun görüşlerinin ne yönde olduğu ve her görüşün ortak kısımları üzerinden temsili olacak şekilde belli bireylerin görüşlerine yer verilmiştir.

Çalışmaya katılan 120 kişiden 48'i kadın ve 72'si erkektir. İl merkezlerinde daha çok üniversite ve lise mezunları ile yapılan görüşmeler yerini kırsal kesimlerde ortaokul ve lise mezunlarına bırakmıştır. Katılımcıların %56'sı lisans ve lisansüstü mezunu iken %44'ü lise ve ortaokul mezunudur (Bkz. Tablo1). Çalışmaya katılan seçmenlerin eğitim seviyelerinin yüksek olduğu görülmektedir. Genel anlamda her iki ilde de görüşme yapılan kişilerin aylık gelirleri 5000 ile 20.000 arasındadır ve bu duruma göre katılımcıların çoğu alt ve orta düzeyde gelire sahip olan bireyler olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılanların %63'ü orta yaş kategorisinde olan 30 ile 50 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir.

**Tablo 1.** Katılımcıların Demografik Özellikleri

Yaş	20-35 yaş 20 kişi,	35-55 yaş 75 kişi,	55-70 yaş arası 15 kişi
Eğitim	İlkokul mezunu, 4 kişi	49 kişi Lise Mezunu 49 kişi	Üniversite ve Lisansüstü Mezunu 67 kişi
Gelir Seviyesi	5500-10000 TL 36 kişi	10001-20000 TL 70 kişi	20001 TL ve üzeri 14 kişi

Kırsal kesim dediğimiz il merkezlerinin dışındaki yerlerde yaptığımız mülakat görüşmelerinde sağ partilere oy veren bireylerin gelirleri birbirlerine yakın olmakla beraber görüşmelerin çoğu erkeklerle yapılmıştır.

Merkezde (İl) bir önceki seçimde sağ partilerden birine oy veren bireylerle yapılan mülakatlarda dile getirilen görüşlerin çoğunluğu temsil edecek şekilde ele aldığımızda bu seçmenlerin eğilimleri hakkında bilgi verdikleri tespit edilmiştir. (Bkz. Tablo 2). Şehir merkezlerinde sağ partilere önceden oy vermiş seçmenlerin ortalama gelirleri birbirine yakın olanların görüşlerine baktığımızda çoğunluğun bir önceki partiye oy vermeye devam edeceği görülürken kırsal kesimlerdeki sağ seçmenlere oranla sol partilerin iktidar olduğunda inanç bazında yine bazı yasakların geleceğine inananların çoğunlukta olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 2). Bunun yanında ekonomik sıkıntıların seçmenlerce dile getirilmesi ve bu sıkıntının yine iktidar partisince çözüleceğine olan inancın varlığı dikkat çekmektedir (Bkz. Tablo 2). Ayrıca, sağ partilere oy veren katılımcıların dini özgürlükler ve laiklik konularının merkez ve çevrede oy verme davranışı üzerinde önemli bir etkisi olduğu belirlenmiştir (Bkz. Tablo 2).



**Tablo 2.** Sağ Partilere Oy Veren Katılımcıların Oy Verme Eğilimlerindeki Devamlılık, Belirsizlik ve Kaymalar

	<b>Merkez (İl)</b>	<b>Çevre (Kırsal)</b>
<b>Devamlılık</b>	<p>'Bir önceki seçimde sağ cenahta yer alan bir partiye oy verdim, yine aynı partiye oyumu vereceğim. Ekonominin kötü olması nedeniyle oy kaybının olacağı ihtimali bana çok inandırıcı gelmiyor. Pandemi ve savaş sonrası da bütün dünya genelindeki ülkelerde ekonomilerde bir bozulma var ve bize de yansıdı. Ama yine ben iktidar partisinin politikaları ile bu olumsuz ortamdan çıkacağımıza inanıyorum. Eski güçlerin kavuşmalar başörtüsünü de yasaklarla ve yine ekşiye dönmekten çekinmezler, bence hala bazı kesimlerde dini inançlara karşı bir alerji söz konusu. 20. yy'da yasaklar olur mu diyenlerin bence geçmişe ait kısa bir tarih araştırması yerinde olur. Şimdi de hala, malum partiden çoğu isim başörtüsüne karşı açıkça olumsuz görüşlerini söylemeye devam ediyorlar...' (39 yaşında, erkek)</p> <p>'Evet, bir önceki seçimde oy verdiğim aynı partiye oy vereceğim. Ekonomi kötü olabilir ama karşı tarafta ülkeyi yönetecek bir lider göremiyorum. Bazı hükümlüleri serbest bırakacağız, Azerbaycan'a niye yardım ediyor musunuz? Neden s-400'leri almışız? Allah aşkına bunları diyebilen bir partiye nasıl oy verilir! Bunların eline fırsat geçtiğinde 28 Şubatları tekrar yaşamamak mümkün mü sizce!' (46 yaşında, erkek)</p>	<p>'Önceki seçimde .. Parti'ye vermişim oyumu, bu seçimde vermekte kararsızım, tarımın ve hayvancılığın hali maalesef ortada. Gelen zamları ise siz görüyorsunuz. Ülkede tekrar dini değerlerin yasaklanacağı endişesini bazen taşıyorum ama bu saatten sonra eskisi gibi olacağına pek ihtimal vermiyorum. (44 yaşında, Erkek)</p> <p>'Bir önceki seçimde iktidar partisine oy vermişim bu seçimde de aynı partiye oy vereceğim. Ekonomi pandemi ve savaşın etkisi ile bozuk. Başka bir parti iktidarda olsa belki durumumuz daha kötü olurdu ki böyle olacağına eminim.' Bence tekrardan başörtüsü yasağını geri getirecekler. Zaten dile getiriyorlar hala bunu, başörtülü öğretmen mi olur, hâkim mi olur diye! (36 yaşında, Kadın)</p>
<b>Belirsizlik</b>	<p>'Bu seçimde biraz kararsızım hangi partiye oy vereceğimi, ekonomik açıdan bazı düzelmeleri bekliyorum, seçim yaklaştıkça bence doğru adımlar atılacak. Sol partiler iktidara gelirse yine eski günlerdeki gibi laiklik tartışmaları ile insanların giyimlerine karışır mı tam olarak emin değilim ama karışmazlar da diyemiyorum, hala eski günlerdeki uygulamaları savunanlar var.' (29 yaşında, kadın)</p>	<p>'Bir önceki seçimde oy verdiğim parti maalesef iktidarın yanında her zaman yer almakla çok yanlış yaptı. Bizler oy verdik ama bizim düşüncedeki insanlara iktidar partisi ve buradaki ilçe yöneticileri gereken desteği vermedi. Ekonomi zaten malum, bu işin sonu ne olacak bilemiyoruz. Ülkemizde artık kimse tekrardan başörtülülere yasak getiremez bu geride kaldı. (35 yaşında, Kadın)</p>
<b>Kaymalar</b>	<p>'Bir önceki seçimde oy verdiğim partiye oy vermeyeceğim ama başka bir sağ partiye oy vereceğim. Umarım ülke adına bekleneni iktidar olunca yaparlar. İktidar olmazlarsa da ne olur, şimdiki hükümetle iş nereye kadar gider veya kendilerine çekidüzen verirler mi bilmiyorum, özellikle ekonomi artık sonuç olarak bizlere daha ne yaşatacak bilmek mümkün değil. Önceki dönemlerde yaşanan bazı sorunlar inanç bazında yaşanır mı pek zannetmiyorum, artık bence diğer sol partilerde aklandı bir daha milletin inanç ve değerleri ile uğraşmazlar. (34 yaşında, kadın)</p>	<p>'Bir önceki seçimde sağ partilerden birine oy verdim ama bu sefer artık vermeyi düşünmüyorum. Yine sağ bir partiye oy vereceğim ama aynı parti değil. Ekonomi maalesef çok kötü. Bunun yanında burada bu partiyi temsil eden insanların kendimce yaptıkları haksızlıklar ve taraf tutmalar canımı çok sıkıyor. Partiyi bu tipler mahvetti. Seçim zamanı oy diye gelenler sonra kendilerinin ve çocuklarının dertlerine düşüp bizleri dikkate almıyorlar'. Artık bu ülkede namaz veya başörtüsü gibi inançlar için yapılan ibadetlerin yasaklanacağı düşünmüyorum. (49 yaşında, erkek)</p>

Kırsal kesimde 2018 Genel Seçimlerinde sağ partilerden birine oy veren bireylerle yapılan mülakatlarda dile getirilen görüşlerin çoğunluğu temsil edecek şekilde baktığımızda bu seçmenlerin eğilimleri hakkında bilgi verdikleri tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 2). Bir önceki seçimde sağ partiye oy verenlerden yine sağ partileri tercih edeceğini söylerken 2018 seçimlerine göre belli bir seçmen

kitlesinin adres değiştirdiği gözlerden kaçmamaktadır (Bkz. Tablo 2). Çevrede, özellikle iktidardaki sağ siyasi partiden başka bir sağ partiye geçişler gözlemlenirken iktidar partisinin de politikalarını destekleyenlerin varlığı tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 2). Sağ seçmenlerin kırsalda iktidar partisinden temsilcilerine yönelik bazı eleştirilerinin olduğu da gözlerden kaçmamaktadır. Diğer bir nokta ise sağ partiye oy verenlerin kırsal kesimde inanç bazında yaşam tarzlarına karşılık bir yasaklama geleceğini düşünmezken, sol partilerin iktidara geldiğinde aynı yasakların geleceğini düşünen belli bir kesimin varlığını hala koruduğu görülmektedir (Bkz. Tablo2).

Diğer taraftan, kırsal kesimlerde önceden ve sonradan da sol partilere oy vereceğini dile getiren seçmenlerin görüşlerine baktığımızda uzun yıllar sonra ilk kez iktidara yakın olduğunu ifade eden hatırı sayılır bir kitlenin varlığı görülmektedir. Adayın kim olacağı merak edilse de sol seçmenlerin belirlenen adayı büyük oranda destekleyeceği söylenebilir (Bkz. Tablo 3). Yine aynı seçmenlerin başörtüsü meselesi gibi hususların tekrardan gündeme gelmemesi gerektiğini belirtenlerin çoğunlukta olduğu görülürken kırsal kesimlerde sol partiler açısından seçmenlerin başka partilere geçiş yapma oranlarının hemen hemen neredeyse hiç olmadığı dile getirilebilir.

**Tablo 3.** Sol Partilere Oy Veren Katılımcıların Oy Verme Eğilimlerindeki Devamlılıklar, Kaymalar ve Belirsizlikler

	<b>Merkez (İl)</b>	<b>Çevre (Kırsal)</b>
<b>Devamlılık</b>	<i>'Bu seçimde de yine tercihim gerçekten laik cumhuriyeti ve demokrasi koruyan bir parti olacaktır. Ülkede artık ekonomik sıkıntılar maalesef çekilmez durumda... seferinde en önemli iş aday meselesi bence bunun da bilincindedir ve son dakika kazanacak bir aday çıkaracaklar. Başörtüsü ve inanç meselesi kişisel, ama devlet dairelerinde bence bu uygulamaya son vermeli isteyen özel hayatında ne yaparsa yapsın ama kamu yerleri böyle olmamalı.'</i> (48 yaşında, erkek) <i>'Bir önceki seçimde oy verdiğim partiye oy vereceğim, ülke maalesef 20 yıldır hiç iyi yönetilemedi. Bundan sonra da eğer bir iktidar değişikliği olmazsa Türkiye'yi iyi günler beklemiyor, tarımdan ticarete her şey tepetaklak. Eski parlamenter sisteme dönüş çok önemli ve bunun vaat ediliyor olması da yerinde. Başörtüsü ve inanç meselesi bireysel olmalı, ama bunu kamuya ve devlet dairelerine taşımamız diğerlerine baskı aracı olarak yansıyabilir, yansıyor da zaten.</i> (41 yaşında, kadın)	<i>'Yıllardır aynı partiye oy veriyorum, bu zamana kadar iktidar olunamadı. Ama bu seçimde sanki olacak gibi, özellikle iktidar partisinden hatalarından artık çoğu insanlar bezmiş durumda, ekonominin hali ortada, umarım .... Kişi ortak aday olur ve bu iş bu sefer olsun zaferle sonuçlanır. Bence başörtüsü meselesi artık ülkemizde sorun olmaz, olamamalı da.'</i> (51 yaşında, erkek) <i>'Türkiye'de sol partilere oy veren belli bir kesim var, bende hep o kesimdim. Bundan sonra da oyu vereceğim, lakin aday olarak kimi belirleyecekler bilmiyorum, iyi bir aday olmalı, aday kim olursa olsun yine oy vereceğim ama bu seçimde ilk kez bir kazanma belirtisi var artık. Başörtüsü eğer inanç bazında takılıyorsa da bilemem belki ama Türkiye'de bunu baskı olarak kullananalar var nedenini herkes biliyor, başı açık olmak daha çağdaş daha güzel değil mi? Bence burası da düşünülmesi.'</i> (35 yaşında, kadın)
<b>Belirsizlik</b>	X	<i>Uzun zamandır aynı partiye oy veriyorum ama bu partide iş yok. Yine bazı isimleri görüyoruz partide olmaması gereken. Ama partiler. Başörtüsü artık sorun olmamalı. Yıllardır bu nedenle çok çekti bu parti bu gibi ayrımcılıktan, gerçi helalleşeceğiz deniliyor, umarım yaparlar ve ülkede sol parti iktidarı kalıcı olarak başlar.</i> (45 yaşında, erkek)
<b>Kaymalar</b>	X	X

Şehir merkezlerinde bir önceki seçimde sol partilerden birine oy veren bireylerle yapılan mülakatlarda dile getirilen görüşlerin çoğunluğu temsil edecek şekilde ele alındığında bu seçmen kitlesinin eğilimleri hakkında bilgi edinebileceği tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 3). İl merkezlerinde bulunan sol seçmenlerin görüşlerinde ise aday meselesinin önemli olduğu, ülkenin iyi yönetilemediği ve laiklik gibi konular dile getirilirken sol partilere katılan bazı isimlerden rahatsızlık duyulduğu dile getirilmiştir (Bkz. Tablo 3). İnanç bazında ise kırsal kesimdeki sol seçmenlerden farklı olarak şehir merkezinde yer alanların anayasa-kanun ve uygulamaların aşındırılmaması gerektiği dile getirilerek

başörtüsü meselesinde önceki uygulamaları savundukları görülmektedir. Sol partiye oy veren katılımcılar başka sol ve veya sağ partiye oy verme niyetlerinin olmadığını dile getirmişlerdir. Ayrıca, genel olarak sol partiye oy verenlerin 2023 Genel Seçimleri hakkında oy vereceği partiye dair belirsizlik yaşamadıkları görülmüştür.

#### 4. Tartışma: literatür ve çalışmanın bulgularının karşılaştırılması

Mo ve arkadaşları (1991) Güney Kore nezdinde yaptıkları araştırmada her ne kadar kırsal kesimdeki insanların ancak dışardan bir müdahale olduğu zaman oy kullanma eğilimlerinin arttığını belirtse de ülkemizde bu durum değişiklik arz etmekte ve yapılan mülakatlarda kırsal kesimlerde seçmenlerin oy kullanma isteklerinin kentlerdeki bireylere göre daha fazla oldukları görülmektedir.

Araştırmada sağ partilere de sol partilere de oy veren seçmenlerin Beren'in de (2013) ifade ettiği gibi yaşadıkları sosyal ortamlardaki sosyalleşme faktörlerinden, aile, okul ve arkadaş gibi çevresel ve toplumsal etmenlerden belli bir oranda etkilendiği, her seçmenin oy vermedeki seçimlerini yaşadığı ortamın etkisi ile belirlediği ifade edilebilir. Bunun yanında sosyal ortamlarda oy vermede grup kararlarının etkin olduğunu belirten Kalender'in (2005) bulgularına göre kırsal kesimdeki insanların grup kararlarına uyma eğilimi kentsel kesimde yaşayan seçmenlere göre biraz daha değişkenlik arz etmektedir. Kırsal kesimdeki insanların ekonomik ve diğer faktörlerden etkilenirken oy vermede daha değişken kararlar aldığı buna karşın kentsel alanlardaki insanların ekonomik etmelerden etkilenmesine rağmen ideolojik faktörlerin etkisi ile oy vermede geçişkenliğin daha az olduğu görülmektedir. Bu durum sağ seçmelerdeki oy verme değişkenliğinin sol seçmenlere göre daha fazla olduğunu bu çalışma da göstermiştir.

Araştırmada hem kırsal hem de kentsel alanlarda yaşayan sağ ve sol seçmen tercihlerinin yaş faktörü açısından değerlendirilmesinde yaş faktörünün çok belirleyici olmadığı görülürken bulgular Tan ve Baydaş'ın (2017) bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bu durum aslen 2023 seçimlerini Z kuşağının parti seçiminde ne yönde olacağı sorusunu merak ettirmekte ve sonuçlar açısından daha net verileri sağlayacağından bu seçimi önemli kılmaktadır. Baltacı'ya göre (2012) seçim döneminde yapılan propagandaların etkileri yarı yarıya seçmenlere etki etmektedir. Bu durum 2023 seçimlerinde sol seçmenlerde propagandadan ziyade adayın kim olacağı sorusu üzerinde yoğunlaşırken sağ seçimde ise ekonominin ne yönde gideceğinin merakı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Küçük ve Toklu'nun (2020) araştırmasında gençlerin sosyal medyadan etkilense de yine sosyal ve ideolojik etmenlerden çok bağımsız olmadığı görülmüş ve bu durum gençlerle yapılan mülakatlarda kendi çalışmamızda da doğrulanmıştır. Her ne kadar gençlerin sosyal medya etkisinde kaldığı bilinen bir gerçek olsa da gençler siyasal parti tercihinde aile ve arkadaş grubundan çok aykırı olarak parti geçişine yönelmemekte ve oy tercihini buna göre yapmaktadır. Bu durum ailesinden farklı siyasal tercih yapan gençlerin varlığını da göz ardı etmemeyi gerektirmektedir.

Akgün'ün (2000) yaptığı araştırma sonuçları ile çalışmamızın sonuçları arasında paralellik bulunmaktadır. Türkiye'de hem kırsal kesimde hem de kentlerde oy vermeyi etkileyen faktörlerin başında ideolojik yaklaşım gelmektedir. Bu durumun yanında sağ ve sol seçmenlerin kırsal ve kentsel dağılımı Akgün'ün araştırmasına göre biraz daha dengeli olduğu söylenebilse de halen kırsal kesimlerde sağ seçmenlerin çoğunluğuna karşılık sol seçmenlerin kentlerde daha yoğun olduğu söylenebilir. Buna rağmen bu duruma etki eden ve değiştiren temel husus kentlerin ve kırsal mekanların kültürel yapılarının farklı olmasından kaynaklandığı ifade edilebilir. Örneğin Erzurum ili ile İzmir ili sağ ve sol seçmen yoğunluğunun çok farklı olduğu illerden ikisine örnek olarak verilebilir.

#### Sonuç

Her ülkede var olan siyasal, coğrafi ve kültürel unsurlar o ülkedeki bireylerin seçimlerde oy verme davranışlarını etkilemekte ve bu durum siyasal partiler nezdinde dikkate değer veriler taşımaktadır. Türkiye'de seçmenlerin oy tercihini daha çok ekonomi üzerinden ele alan rasyonel tercih kuramı ön planda olmuşken çoğu zaman ideolojik ve sosyolojik yaklaşımların arka plana atıldığı ifade edilebilir. Seçimler, ekonomi ve sosyal alanda farklılıkların olduğu dönemlerdir. 2018 seçimlerinin yapıldığı

dönemde ekonomik ve sosyal göstergeler 2015'teki seçimlerden farklı olduğu gibi 2023 seçimlerinin de bir önceki seçim dönemlerine göre ekonomik ve sosyal göstergeleri farklı olacaktır. Bu nedenle 2023 seçimlerinin sağ ve sol partiler nezdinde nasıl bir seçmen kitleleri ile karşılaşacağı hususu ekonomik verilerin yanında ideolojik ve sosyolojik olarak da ele alınmayı gerektirmektedir.

Bu çalışmada ise ekonomik hususlardan ziyade seçmelerin yaşadığı coğrafi konumun etkisi ön plana koyulmaya çalışılmış ve yine seçmen görüşlerinin analizi ile sosyolojik ve ideolojik etmenlerin değerlendirmeleri yapılmıştır. Hem sağ hem de sol seçmenlerin görüşlerine başvuru çalışmada her iki cenahtan da seçmenlerin görüşlerine bakıldığında kimisinin ekonomiyi, kiminin dini inançları kimisinin de sosyal yaşamı değerli gördüğü belirlenmiştir.

Veriler açısından genel olarak 2023 seçimlerine giden sürece baktığımızda sağ ve sol seçmenlerin ekonomi gibi ortak sorunlarının olduğu görülürken siyasal parti tercihlerinin de yine kentsel ve kırsal faktörlere göre değişiklik arz ettiği belirlenmiştir. Kırsal alanlarda yaşayan sağ seçmenlerin bir önceki seçime göre siyasal tercihlerinde değişme eğilimleri görülürken bu durumun kentlerde yaşayan sağ seçmenlerde daha az olduğu belirlenmiştir. Daha önceki seçimlerde belki de sağ seçmenlerin verdikleri oyda değişim eğilimi görülmezken bu durumun dönemsel faktörlerden olduğu ileri sürülebilir. Kırsal alanlarda yaşayan sağ seçmenlerin siyasal partilerini değiştirme eğilimini artıran faktörler arasında kırsaldaki siyasi parti temsilcilerinin seçmenlere karşı yaklaşımlarındaki bazı hususların da etkili olduğu görülmektedir. Sağ seçmenlerdeki oy vermede eğilim değişikliğinin ne derecede olacağı ve bu eğilimlerin 2023 seçimlerine olan etkisi ise ancak seçimden sonra net olarak ölçülebilir. Sol seçmenlerde ise hem kırsal hem de kentlerde yaşayanların bir önceki seçime göre oy verme eğiliminin çok değişmediği görülmektedir.

Kentlerde yaşayan sağ seçmenler ekonomik faktörleri göz önünde bulundursa da daha çok ideolojik ve sosyolojik faktörlerin etkisi ile parti değişimini çok tercih etmediği ama buna karşılık kırsal kesimlerde yaşayan sağ seçmenlerin ideolojik ve sosyolojik faktörlerden ziyade ekonomik faktörleri ön plana koyduğu dile getirilebilir. Sol seçmenlerin ise hem kırsal hem de kentsel mekanlarda yaşayanlarının ekonominin kötü olduğunu dile getirmesi ile beraber iktidar olma motivasyonlarının bir önceki seçime göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yine mülakat esnasında sorulan sorular çerçevesince kırsal alanlarda olan sağ seçmenlerin bir bölümü Türkiye'de bireylerin başörtüsü vb. giyimlerine artık karışılmayacağı görüşünü savunurken bu durumun kentte yaşayan sağ seçmenlerde tam tersi olduğu ve çoğunluğun iktidar değişikliğinde başörtüsü yasağının tekrardan uygulanacağını dile getirdikleri belirlenmiştir. Sol seçmenler açısından bakıldığında ise kırsal kesimde yaşayanların çoğunluğu Türkiye'de artık başörtüsü gibi hususların sorun olmaması gerektiğini söylerken bu durum kentlerde yaşayan sol seçmenlerin çoğunluğunda başörtüsü yasağının uygulanmasından yana olduklarına dair görüş bildirdikleri belirlenmiştir.

### Kaynakça

- Akgün, B. (2000). Türkiye'de Seçmen Davranışı: Partizan Tutumlar, İdeoloji ve Ekonomik Faktörlerin Oy Vermeye Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokul Dergisi*, 1 (4), 75-92.
- Armutçu, B., Tan, A. (2021). The Impact of Economic Factors on Voter Preferences: The Case of Turkey. *International Journal of Business&Economic Studies*, 3(2),139-149.
- Aydın K., Özbek, V. (2004). Ailenin Seçmen Davranışı Üzerindeki Etkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 144-167.
- Baltacı, C. (2012). Siyasal Propaganda Araçlarının Seçmen Davranışı Üzerindeki Etkisine Yönelik Seçmen Algısı: Isparta Örneği. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 1, 115-126.
- Beren, F. (2013). Seçmen Tercihine Etki Eden Faktörler ve Seçim Güvenliği: Şanlıurfa İli Örneği, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8 (1), 191-214.

- Daşdemir, İ. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Erdoğan, E., Uyan Semerci, Pınar. (2022). *Kutuplaşmayı Nasıl Aşarız?*. İstanbul: TurkuazLab.
- Evans, G. (1999). *The end of class politics?: class voting in comparative context*. Oxford University Press.
- Gökçe, B. (1999). *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*. 3. Basım. Ankara: Savaş Kitap ve Yayınevi.
- Kalender, A. (2005). *Siyasal iletişim. Seçmenler ve İkna Stratejileri*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademi.
- Kalaycıoğlu, E. (2012) "The Constitutional Referendum of 12 September 2010," *South European Society and Politics*, vol. 17, no. 1, (March 2012): 1 – 22.
- Lazarsfeld, P. F. (1962). *Philosophy of Science and Empirical Social Research*, in e. Nagel, p. Suppes and A. Tarski (eds), *Logic, Methodology and Philosophy of Science*. Stanford: Stanford University Press.
- Mardin, Ş. (1973). Center-periphery relations: A key to Turkish politics? *Daedalus*, 169–190.
- Mo, J., Brady, D., ve Ro, J. (1991). Urbanization and Voter Turnout in Korea: An Update. *Political Behavior*. 13 (1), 21-32.
- Polat, C., Külter, B. (2008). Genç Seçmenler Gözüyle Siyasal Ürün (Siyasi Lider) Özellikleri: Ankara'daki Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, (5),1, 1-31.
- Powell, G. B. Whitten, G.D. (1993). A Cross National Analysis of Economic Voting: Taking Account of the Political Context. *American Journal of Political Science*, 37(29), 391-414.
- Russel, Ö. Ç. (2016). Türkiye'de Seçime ve Geleneksel Olmayan Faaliyetlere Katılımı Etkileyen Bireysel Seviye Faktörler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 71(2), 437.463.
- Siegfried, A. (1913). *Tableau politique de la France de l'ouest sous la troisième république: 102 cartes et croquis, 1 carte hors texte*. Colin.
- Öztürk K, H., Toklu, T. İ. (2020). Seçimlerde Oy Verme Davranışını Ne Etkiler? Z Kuşağı Üzerine Bir Araştırma. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8(5), 4546-4574.
- Tan, A. & Baydaş, A. (2017). Seçmen Özelliklerinin Oy Verme Davranışı Üzerinde Etkileri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 592-622.
- Temizel, M. (2012), Türkiye'de Seçmen Davranışlarında Sosyopsikolojik, Kültürel ve Dinsel Faktörlerin Rolü: Kuramsal ve Ampirik Bir Çalışma. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Uysal, A., ve Topak, O. (2010). *Particiler, Türkiye'de Partiler ve Sosyal Ağların İnşası*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ünal A, B. (2016). Oy Verme Davranışı Modelleri. *OÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(15), 95-119.

## **Extended Abstract**

### **Introduction**

In this study, the changes of the preferences of the right and left voters in Türkiye have been discussed regarding spatial/geographical location and ideology. The preferences of voters who vote for parties living in metropolitan and rural settlements may differ from each other in the elections. The theoretical content of sociological and ideological approaches affecting voting behavior were discussed, interviews were conducted with a certain number of voters in two different metropolitan areas dominated by right-wing and left-wing parties and in two different districts. After the COVID 19 global pandemic crisis and the declining Turkish economy, it is expected that the behavior of those who voted for the right and left parties in 2018 General Election will be affected by the “the economic indicators” in the 2023 General Elections. However, the findings obtained in the study showed that the citizens who plan to vote in the 2023 General Elections may pay attention to the economic factors, but are generally affected by the other policies of the political parties such as religious beliefs, religious practices, and the strategies that regulate voters’ social life. It is understood that the strategies of the parties for these three policy areas outweigh the economic factors in determining the party that the voters will vote for. Moreover, I found that the main determinants on the voting behavior of the voters in Türkiye are ideological beliefs, sociological values and economic conditions.

### **Methodology**

In this study, 120 individuals were interviewed in provisions of Ankara and Kahramanmaraş (province centers and district centers) in Türkiye. Provincial centers were included in the study as “centres” and districts as “periphery”. Participants were grouped as those who voted for “center and periphery” and ideologically voters for “right and left” parties. I aimed to include different ideologies in the comparison by choosing places where different parties won elections in provinces and districts. Then, it is aimed to investigate whether participants change their party preferences and whether there are “changes”, “uncertainties” or “shifts” among parties that participants voted for in the 2018 General Elections and they will vote for in the 2023 General Elections. In order to understand the role of “centres and periphery” on voting behavior, the comparative analysis method was applied. While the effect of rural and urban spaces on the support given to the right-left parties was investigated, semi-structured questions were used because it provides detailed information and allows the determination of differences and similarities. Since the sample includes 120 participants, the generalization of the result is the limitation of this study. Ethics committee approval, dated 14.09.2022/98 was obtained from İstanbul Medeniyet University Social and Human Sciences Research and Publication Ethics Committee for study.

### **Findings and Conclusions**

As a result of the interviews with the participants, Turkish voters leading to the 2023 elections, it is seen that the political party preference changes of the rightist and leftist voters differ owing to urban and rural factors. It has an effect on party preferences in five aspects. Firstly, while right-wing voters living in rural areas tend to change their political party preferences compared to the previous election, this situation is less common among right-wing voters living in cities. Secondly, even though right-wing voters living in the cities consider the economic factors, they tend to vote for the parties they voted for in the previous election, mostly due to the effect of ideological and sociological factors. Thirdly, right-wing voters living in rural areas prioritize economic factors rather than ideological and sociological factors. In the similar vein, the leftist voters stated that the economy is bad, both in rural and urban areas but it is seen that their motivation to be in power is higher than the previous election. Fourthly, it has been observed that the tendency of right-wing voters living in rural areas to change their political parties is affected by the approach of local political party representatives in rural areas towards voters. Lastly, among left-wing voters, the tendency of those living in both rural and urban areas to vote has not changed much compared to the previous election. Having said that the extent of the change in the voting tendency of Turkish voters and the effect of these tendencies on the 2023 elections will only be able to be measured clearly after the election.

On the one hand, this study found that religious rights matters for both center and periphery and for leftists and rightist voters. Moreover, a significant part of the voters takes into account the economic factors, but they do not see it as the only determining criterion on their voting behavior. Voters do not easily allow economic policies overshadow the other policies of parties such as secularization and religious rights. During the interview, it was found that some of the right-wing voters believes that religious belief and religious dress regulations (the permission to wear the headscarf in official institutions) are no longer subject to change. On the other hand, for right-wing voters living in the cities think otherwise and this affects their voting behavior. Moreover, the majority of the left-wing voters living in rural areas do not want issues such as the headscarf to be a problem anymore in

---

Turkey, while this situation has manifested itself in the way that secularism should be prioritized among left-wing voters living in cities. As can be seen above, the study highlights the impact of religion and religious regulations on voting behavior in Turkey along with geographical location and ideology.